

ЛЕКЦІЯ № 3

Тема: Групова форма позакласної роботи

План:

1. Характеристика групової форми позакласної роботи
2. Епізодичні групи
3. Гурток
4. Клуби знавців біології
5. Учнівські наукові товариства

1. Характеристика групової форми позакласної роботи

Позакласна робота з біології може проходити в рамках діяльності різних учнівських об'єднань: гуртків, клубів, товариств.

Діяльність групи полягає в спільному плануванні роботи, сприйманні осмисленні інформації, обговоренні програми дій, реалізації їх та оцінюванні результатів, взаємному контролі та корекції.

Види групової діяльності:

- *кооперативна*, коли різні групи виконують окремі частини загального завдання;
- *диференційована*, коли склад групи визначається близькими пізнавальними можливостями учнів, а її діяльність – завданнями посильної складності;
- *індивідуалізована*, коли кожний з учасників групи виконує той вид діяльності, до якого має найбільшу схильність.

Головне в груповій роботі - можливість пошуку себе, свого місця в загальній діяльності, атмосфера довіри й вимогливості, що виникає в групі.

Самодіяльні об'єднання можна поділити на дві групи: *загальні*, доступні для всіх бажаючих учнів даної школи і *спеціальні* – для захоплених біологічною наукою старшокласників.

Загальні об'єднання (епізодичні групи, клуби й гуртки) створюються в школах для того, щоб залучити до позакласної роботи максимальну кількість учнів, незалежно від їх віку й рівня розвитку, успішності та моральних якостей. Основне завдання цих угруповань полягає не тільки в тому, щоб забезпечити школярам розумний і корисний відпочинок, цікаве дозвілля, сприяти їх всебічному розвитку, а й допомогти учням у пошуках улюбленого заняття.

Спеціальні об'єднання (товариства, асоціації) створюються для захоплених певною галуззю науки, техніки чи мистецтва учнів старших класів, які, перебуваючи в клубах чи окремих гуртках, не лише виявляють підвищений інтерес до певного виду діяльності, а й досягли помітних успіхів, довели своєю творчою працею, що їх захоплення не є випадковим чи тимчасовим, і згодом може стати для них професією.

Розглянемо кожне із самодіяльних об'єднань юних біологів окремо.

2. Епізодичні групи

Орггрупа (оргкомітет, епізодична група) – тимчасове об'єднання учнів для організації і проведення позакласного заходу з біології. Після завершення масового заходу епізодична група розпадається, а пізніше в зв'язку з підготовкою та проведенням іншого масового заходу створюється знову. Склад її може змінюватися: одні учні через відсутність належного задоволення в роботі вибули, інші, які раніше не брали активної участі, вирішили включитися в неї та ін.

Епізодична групова робота організовується й у зв'язку з бажанням учителя зайнятися вивченням місцевої природи, наприклад, виявити видовий склад птахів, що населяють місцеві водойми, провести «інвентаризацію» місцевої дендрофлори, вивчити добову активність будь-яких тварин, «біологічний годинник» рослин тощо.

3. Гурток

Біологічний гурток – самодіяльний колектив учнів, об'єднаних на основі спільних інтересів для тривалої (не менше року) регулярної роботи з поглибленого вивчення біологічної науки.

Гурток є найпоширенішим добровільним об'єднанням учнів з біології. Він охоплює в школах учнів 7-11 класів, а іноді і окремих учнів 5- 6 класів. Гурток юннатів повинен в основному поєднувати однакових за віком школярів.

У загальноосвітніх школах звичайно бувають окремі гуртки для учнів середніх і старших класів. Іноді в школі працює один спільний гурток для учнів тих класів, де вивчається біологія.

Для організації гуртка є різні стимули:

- задоволення інтересів учнів, виявлення і розвиток нахилів та здібностей учнів у різних галузях біологічної науки;
- поглиблення програмного матеріалу з біології;
- бажання учнів вивчати окремі питання біології, які не передбачені програмою;
- проведення екскурсій для ознайомлення з живими організмами та їх взаємозв'язками між собою та довкіллям;
- поповнення матеріальної бази кабінету біології;
- організація масових заходів, популяризація біологічних знань;
- природоохоронна діяльність.

Гурток має постійний склад. Кількість учнів у гуртку різна, але звичайно не більше як 15-20 осіб. Робота в гуртку проводиться систематично, в основному гурток збирається двічі на місяць або щотижня.

Учень може вибрати не один, а кілька гуртків, але їх кількість не повинна перевищувати двох-трьох, щоб учень не перевантажувався.

У сучасній школі функціонують різноманітні гуртки: юних ботаніків, зоологів, фізіологів, екологів, рослинників, садівників, мікробіологів, агрохіміків, пасічників, генетиків, селекціонерів, фенологів тощо. Іноді назва гуртка визначає характер діяльності учнів: гурток юних дослідників, голубий (зелений) патруль.

Диференціація гуртків дає змогу глибше пізнати ту чи іншу біологічну дисципліну і використовувати набуті знання на уроках.

Одні з гуртків включають різноманітну біологічну тематику занять, інші – досить вузькі за змістом роботи. Так, поряд із гуртками юних ботаніків в школах є гуртки кімнатного квітництва чи гуртки кактусистів, крім зоологічних гуртків, працюють гуртки акваріумістів, ентомологів, іхтіологів, орнітологів, та ін.

Гурткова робота в школі йде успішно тоді, коли члени гуртка, ознайомившись спочатку з різноманітними проблемами, потім у процесі занять свідомо вибирають для себе напрямки, що більше відповідає їх інтересам.

При переході учнів із класу в клас відбувається зміна напрямку роботи гуртка, наприклад з ботанічного в зоологічний. Між усіма гуртками повинен бути зв'язок, наступність у роботі і кооперування під час проведення спільних масових заходів і суспільно корисної праці. Іноді учні виявляють стійку цікавість до проблеми і працюють над нею протягом ряду років.

Гурток працює над темою протягом ряду місяців, потім підводить підсумки і приступає до розробки нової теми. Тема занять залежить від інтересу учнів, природного оточення, матеріальної бази школи, захоплення учителя та ін.

Якщо бажаючих вступити в гурток багато (більше 20) або вони різного віку, то доцільно організувати секції (наприклад, зоологічний гурток можна розбити на секції ентомологів чи орнітологів і т.п.). Секції збираються в окремі тижні (наприклад, перша – першого тижня, друга – другого тощо), а весь гурток раз на місяць проводить спільне засідання. Таким чином, два заняття на місяць не перевантажуватимуть учнів. До роботи в секціях гуртків допускаються всі без винятку учні. Кращі гуртківці, за умови успішного виконання завдань гуртка, можуть працювати в двох-трьох секціях

За наявності в школі лише одного вчителя біології корисно організувати загальний натуралістичний гурток із секціями юних ботаніків-рослинників, юних зоологів-тваринників, юних фізіологів, юних генетиків і т.п. Можна мати в школі будь-який один гурток, наприклад ботанічний або зоологічний з декількома секціями, що відрізняються складністю змісту роботи.

Комплектування гуртка (доукомплектування):

- розпочинається на початку навчального року з повідомлення вчителя на одному з перших уроків, коротко змальовуючи зміст і мету роботи гуртка
- вивісити в шкільному коридорі барвисто оформлене оголошення

- повідомлення про організацію гуртка на біологічних вечорах, читацьких конференціях, тематичних бесідах та інших масових заходах, зацікавивши на них учнів біологічним матеріалом
- роботі гуртка може передувати добре організована екскурсія в природу, під час якої вчитель пропонує школярам організувати юннатівський гурток
- виявлення аматорів-юннатів, які мають вдома свої квітники, городи, сади, кроликів, курей, котів, собак, рибок тощо та проведення виставки їхніх робіт. Вчитель узагальнює їхню роботу, вказує, що на основі науки можна поліпшити цю роботу й створює гуртки рослинників і тваринників.

Робота в гуртку підвищує загальну успішність учнів, їхню дисциплінованість, активізує пізнавальну діяльність.

Запис у члени гуртка проводиться на добровільних засадах, проте з обов'язковим дотриманням певних правил і обов'язки членів гуртка, що в ряді випадків регулюються статутом, який затверджується на організаційних зборах гуртка. В гурток приймають усіх, хто хоче, але залишають тих, хто працює.

На перших зборах гуртка обираються його керівні органи (актив):

- рада гуртка на чолі з головою, що є першим помічником учителя,
- редколегія друкованого органу гуртка (визначається його форма та періодичність),
- складається план роботи, обговорюється статут.

Голова проводить збори, веде загальний щоденник, стежить за роботою членів гуртка, за якістю чергування, за виконанням обов'язків іншими членами активу гуртка, подає керівникові побажання гуртківців щодо плану роботи, разом з керівником планує роботу гуртка і окремі заняття, а також з черговими готує необхідні для практичних робіт інструменти й матеріали.

Секретар веде записи в журналі, складає списки чергових, вивіщує різні оголошення, що стосуються життя гуртка, веде облік роботи членів гуртка, відвідування ними занять, з'ясовує причини відсутності, веде короткий протокол зборів.

Редколегія в складі трьох-чотирьох чоловік підбирає матеріал і оформляє стінні газети, бюлетені, рукописи, журнали. Керує цією роботою і стежить за своєчасною підготовкою і випуском біологічної преси *редактор*.

Завгосп завідує майном гуртка, стежить за правильністю витрати кормів, видає черговим корм на дні їхнього чергування, відповідає за сільськогосподарський інвентар, юннатівську бібліотечку та ін.

Витівник, який збирає загадки, ребуси, шаради, кросворди на біологічні теми, біологічні ігри, запитання для вікторин.

Керівникові гуртка варто всіляко розвивати ініціативу і самостійність активу гуртка, радитися з ним у вирішенні тих або інших питань.

Перше організаційне заняття гуртка проводять щороку, оскільки його склад

змінюється. На цьому занятті учні ознайомлюються зі *статутом гуртка* або самі його розробляють. Статутом регулюється напрям роботи гуртка, його завдання та організаційна структура, права й обов'язки членів гуртка. Зміст цього юннатівського документу може бути різним.

В основному зміст роботи гуртків визначається інтересами і підготовкою школярів, а також можливостями школи.

Велике значення в роботі гуртка має ретельна розробка *плану роботи*, що може складатися на рік або півріччя. Планом занять предметного гуртка орієнтовно передбачається зміст, обсяг і послідовність тем, форми і методи їхнього вивчення. У ньому повинні знайти відображення усі види роботи гуртка.

Тематика роботи юннатів не обмежується рамками шкільної програми, а виходить за її межі, розширюючи і поглиблюючи поставлені там питання і може охоплювати питання різних наук.

План роботи юннатівських гуртків звичайно складається з таких розділів.

1. Самостійні, групові або індивідуальні досліди і спостереження в куточку живої природи, на шкільній навчально-дослідній земельній ділянці з об'єктами та явищами живої й неживої природи в зв'язку з їх господарським значенням для людини. Сюди належать і фенологічні спостереження.
2. Екскурсії різноманітного типу – від одnodенних виїздів до багатоденних.
3. Організація масових суспільно корисних кампаній, участь у ланках високих врожаїв, у догляді за молодняком домашніх тварин, природоохоронна робота.
4. Організація біологічних вечорів у школі.
5. Вивчення наукової і науково-популярної літератури з визначених тем, складання оглядів і рефератів, які потім читають на загальних зборах гуртка. Цей вид роботи не повинен грати домінуючу роль.
6. Підготовка коротких доповідей та повідомлень про нові біологічні відкриття, цікаві явища в житті природи, про розумне використання людиною в інтересах суспільства цінних властивостей живої природи та ін.

У процесі роботи у план можна вносити зміни, зумовлені необхідністю врахування інтересів учнів, які постійно розвиваються, а також нових можливостей школи та вчителя.

У методиці проведення гурткових занять важливо поєднувати *індивідуальну самостійну роботу кожного учня з колективною*. Учитель має уважно вивчити індивідуальні особливості школярів. Чергування теоретичних і практичних занять, екскурсій в природу та спостереження будь-якого епізодичного явища – усе це дозволить за короткий час скласти загальну характеристику колективу й оцінити можливості кожного гуртківця.

Учитель біології постійно співпрацює з гуртківцями: пропонує теми для спостережень і дослідної роботи, довідкову літературу, відповідає на запитання членів гуртка, сприяє розвитку самостійності дітей, їхньої ініціативи.

Помічниками педагога в керівництві гуртком призначаються найбільш здібні учні з числа гуртківців.

Учителеві необхідно не тільки обговорити з гуртківцями план роботи, але головне – вчасно ознайомити учнів зі змістом і методикою досліджень тих об'єктів і явищ, вивчення яких буде доручено.

Слід відразу ж починати з практичної роботи та закріплення за кожним учнем або ланкою визначених об'єктів і ділянок роботи. Чим раніше й ґрунтовніше учні будуть ознайомлені зі змістом і методикою досліджень, тим більше в них буде можливостей для успішного виконання робіт.

Кожен член гуртка повинен мати *індивідуальне завдання* з теми дослідження, яке він буде виконувати протягом більш-менш тривалого часу.

Основними видами *самостійної роботи в гуртку* можуть бути: читання біологічної науково-популярної літератури, підготовка доповідей і рефератів, проведення біологічних дослідів, творча робота з конструювання й моделювання, створення стендів і випуск стінгазет, організація вечорів біологічної науки, випуск стінгазет та бюлетенів, наукова пропаганда серед населення та ін.

У роботі гуртка винятково важливе місце мають *екскурсії і походи* по рідному краї, а також спеціальні виїзди на кілька днів (тижнів) для проведення польових досліджень різних об'єктів або комплексного вивчення невеликої території.

Роботу з будь-якої теми плану можна проводити в такій послідовності:

1. Вступне заняття (майже завжди має теоретичний характер).
2. Самостійна робота юннатів (майже завжди дослідницького характеру).
3. Звітне заняття.
4. Випуск стінних газет, журналу, оформлення виставки за результатами роботи.

На занятті вчитель використовує навчальні відеофільми, вказує літературу з даної теми заняття тощо.

Після такої роботи педагог розподіляє між юннатами індивідуальні або групові завдання і проводить інструктаж.

Потім учні працюють самостійно: проводять досліді, спостереження в куточку живої природи, теплиці, на навчально-дослідній земельній ділянці, в природі, вивчають літературу, наочні посібники, готують масові заходи. Хоча дані завдання юннати виконують індивідуально, вони завжди можуть одержати додаткові пояснення в керівника гуртка, який повинен цікавитися ходом їхньої самостійної роботи.

За підсумками роботи готують *звіти, реферати*. На звітному занятті учні доповідають про пророблену самостійну роботу, показують колекції, зачитують

щоденники спостережень, демонструють фотознімки рослин, тварин і т.п.

Завершується робота проведенням *конференції, наукового вечора, випуском стінгазети, оформленням виставки* робіт учнів. Іноді робота гуртка завершується *суспільно корисною роботою*, що проводиться всією школою: кампанією з охорони природи, озелененням свого району, наданням допомоги місцевому фермерському господарству.

Позакласна робота залишається **цікавою** для учнів лише в тому випадку, якщо вони не відчують у ній застою, одноманітності. Тому потрібно поступово вести юннатів від виконання простих дослідів і спостережень до проведення все складніших робіт, що мають *дослідницький характер*:

- 1) у багатьох школах гуртківці починають роботу з кімнатних рослин, але проводять її без інтересу. Полягає вона в написанні етикеток, обприскуванні та поливанні рослин і підготовці невеликих доповідей. Тим часом ця ж робота набула б значно більшого інтересу, якби з рослинами проводилися ті або інші досліди, як, наприклад, перетворення традесканції з наземної форми у водну, для чого гілочку традесканції саджають на дно скляної банки, ґрунт поливають водою, а гілочку щодня обприскують водою. Коли традесканція вкорениться, на ґрунт насипають пісок, приблизно на два сантиметри і всю рослину заливають водою. Внаслідок зміни умов життя в традесканції листки стають більші і темніші.
- 2) Можна поставити також досліди вирощування черешків герані з нижньої і верхньої частини рослини, щоб визначити, які рослини скоріше зацвітуть, поставити досліди з щеплення рослин, з водними культурами і т.п.
- 3) Юннатові доручається одна-дві рослини, які він вирощує, за якими проводить спостереження, робить записи в щоденнику і звітує на зборах гуртка. Вирощені рослини передаються в урочистій обстановці для озеленення школи, лікарні і т.п., тобто передбачається суспільно-корисна робота.
- 4) Роботу з кімнатними рослинами можна провести під гаслом «Озеленімо школу». Можна оголосити конкурс на краще озеленення класу.
- 5) вирощування кімнатної рослини з насіння або черешка школярем 7-го класу до 11 класу. Йдучи зі школи, учень передає свою рослину школяреві 1-го класу, який продовжує вирощувати її до 11-го класу.

З метою створення сприятливих умов для всебічного розвитку школярів члени кожного гуртка повинні:

- працювати над поглибленням і розширенням своїх теоретичних знань з біології;
- оволодіти певною системою практичних умінь і навичок;
- брати активну участь у дозвіллі, іграх, розвагах тощо.

4. Клуби знавців біології

Клуб – об'єднання групи учнів для тривалої (кілька років) роботи конкретного напрямку (є ніби самостійною секцією).

Мета такого об'єднання – залучити максимальну кількість школярів до різних форм розумного й корисного відпочинку, допомогти їм у пошуках улюбленого заняття, у виявленні здібностей і хисту, у розвитку практичних умінь і навичок.

Існують профільні клуби (літературний клуб, клуб юних біологів, географів та ін.), дискусійні клуби (організують диспути, присвячені різним проблемам), клуби веселих і кмітливих (КВК), клуби допитливих тощо.

Клуб сприяє зміцненню загальношкільного колективу, тому що об'єднує школярів різного віку та інтересів, створює широкий простір для їхнього спілкування і діє на засадах самоврядування.

Клубні форми роботи відрізняються від гурткових. У гуртках займається не більше 15-20 учнів. Клуб створюється з *об'єднання не менше як трьох гуртків* і повинен мати в своєму складі понад 60 членів – переважно учнів середнього шкільного віку. Обмежувати зростання клубу щодо кількості його членів не варто, треба тільки старанно добирати керівний склад і вміло спрямовувати його діяльність.

Клубна робота розрахована на масу учнів. Завдання клубу – широка організація дозвілля, відпочинку дітей. А так як клуб є місцем відпочинку, то **відвідування його не може бути обов'язком**. У нього приходять, коли хочуть, хто хоче і проводять у ньому стільки часу, скільки можуть. У клубі школярі займаються цікавою справою, яку самі вибирають. Тому в клубі, крім гурткової роботи, проводяться заняття, на яких присутні не тільки юннати.

Для того щоб залучити якнайбільше школярів, у клубі має проводитися різноманітна робота, що задовольняє різні запити. Саме цього шкільні гуртки дати не можуть. **Гурток працює за визначеною програмою**, а нерідко ще й із вузьким нахилом: гурток квітників, городників, садівників та ін. Інтереси багатьох учнів значно ширші. Крім того, у середньому шкільному віці інтереси учнів хиткі, часто змінюються. Починає працювати юннат з інтересом, а потім перестає відвідувати заняття гуртка. І це відбувається часто не тому, що гурток працював погано, а тому, що школяр переключився на щось інше. Саме в цьому причини плинності, що нерідко зустрічається в гуртках навіть у досвідчених вчителів. Різноманітно побудована робота в клубі може зацікавити дітей з різними нахилами. *У клубі діти мають можливість відвідати заняття різних секцій і, таким чином, виявити свої інтереси.*

На організаційному засіданні вчитель оголошує про відкриття клубу для учнів усіх класів. Причому зазначає, що вони будуть повними господарями клубу, і тому повинні організувати його роботу самостійно. Саме вони мають вирішити питання й про створення різних секцій і гуртків.

На зборах учні намічають план, складають статут. У статуті клубу, як і в статуті гуртка, розкриваються завдання, зміст і форми роботи, порядок організації та керівництва, права й обов'язки членів клубу.

Школярі, які входять у ту або іншу секцію, визначають її завдання, складають детальний план робіт, призначають відповідального за роботу.

Наприклад, члени зоологічної секції організують куточок живої природи, проводять елементарні досліди з тваринами, спостерігають та доглядають за ними, виробляють у тварин умовні рефлекси.

Секція біологічної преси має на меті створити хрестоматію з біології. У неї входять аматори літератури. Для хрестоматії юннати збирають листівки, ілюстрації й вирізки з газет, журналів і календарів з цікавими розповідями про рослини та тварини. Вирізки й ілюстрації розкладають у конверти, на яких зазначено теми: „Риби”, „Вимерлі тварини”, „Новини про рослини” та ін.

Читаючи книги, школярі виписують з них уривки або коротко викладають зміст розділу, що сподобався. Коли в конвертах накопичується досить матеріалу, члени секції друку монтують тематичний збірник. Збірники випускаються одного розміру, красиво оформлені. Відвідувачі клубу завжди охоче їх читають.

На чолі кожної секції стоїть один з *найбільш активних юннатів*. Клуби мають свої назви, емблеми, які розробляються учнями. *Учитель біології* надає методичну допомогу в роботі ради, здійснює контроль за роботою секцій, підтримує зв'язок зі шкільною бібліотекою та різними організаціями. Секретар контролює відвідування занять клубу, оформляє прийом нових членів, веде літопис клубу.

Рада клубу збирається один раз на місяць, планує роботу, готує загальні збори, організовує проведення біологічних вечорів, шкільних біологічних олімпіад, обговорює організаційні питання.

При складанні плану роботи на навчальний рік враховуються думки та пропозиції, які висловлюють члени клубу, відповідаючи на початку навчального року на запитання анкети. Наприклад, такі:

1. Що в роботі клубу в минулому навчальному році тобі більше всього запам'яталося? Чому?
2. Які недоліки в роботі клубу ти можеш відзначити?
3. На яких екскурсіях ти хотів би побувати (пропонується перелік)?
4. З ким би ви хотіли зустрітися на загальних збори (пропонується перелік гостей)?

При плануванні роботи враховують також календар пам'ятних дат з історії біології. Крім річного плану, рада клубу складає календарний план, у якому відзначається кожен великий захід на семестр – загальні збори, біологічні вечори, тиждень біології, робота секцій, екскурсії.

Клуб юних біологів звітує про роботу перед учнями на загальних зборах, які проводяться на початку навчального року. Загальні збори членів клубу скликаються періодично (щомісяця, раз в 2 місяці) для розгляду організаційних питань, обрання почесних членів, проведення звітів членів клубу, переобрання керівних органів і прийому до членів клубу. Підготовка загальних зборів здійснюється радою клубу.

На зборах лекторська група може виступати з доповідями, члени редколегії вивіщують стінгазету і бюлетень „Для вас, допитливі”, у якому поміщають вирізки з періодичної преси, що розповідають про досягнення біологічної науки і т.д.

На збори членів клубу приходять і ті школярі, що виявили бажання стати його новими членами. Ось зразкова тематика зборів: звіт ради клубу про роботу за рік, нагородження грамотами, оголошення подяк і вручення нагород найбільш активним учасникам клубу, прийом нових членів клубу, вибори нового складу ради, біологічні ігри, вікторини, перегляд кінофільму.

При організації роботи тієї чи іншої секції клубу керівник коротко знайомить учнів з темою і змістом наступного заняття, розподіляє доручення між членами секції відповідно до їх бажань, потім кожному детально пояснює його завдання, рекомендує і видає необхідну літературу, вказує найбільш раціональні прийоми виконання завдання. **Періодичність занять суворо не регламентується.** Планування та облік роботи у клубних секціях фіксують у спеціальному журналі.

Відвідувати клуб можуть усі бажаючі, але, щоб вступити в члени клубу, учень повинен зробити внесок у загальну справу і виявити себе у роботі: прочитати доповідь, виготовити наочність, провести бесіду чи гру і т.д.

Нові члени клубу включаються в роботу будь-якої секції й одержують завдання. Виконавши його, вони можуть взяти інше або перейти в нову секцію. Наприклад, закінчивши свої спостереження і досліди в куточку живої природи, учні можуть перейти в секцію друку. Школярів, які не закінчили роботу, у нову секцію не приймають. Секції по суті є гуртками клубу, але певною мірою з динамічним складом.

Кожен член секції працює за своїм планом. Періодично вони збираються, щоб обговорити виконану роботу й намітити новий план.

Поряд з організацією роботи секцій у клубі велике значення надають масовим формам роботи (тиждень біології, конкурси знавців біології, зустрічі з фахівцями й екскурсії та ін.).

5. Учнівські наукові товариства

Учнівське наукове товариство (УНТ) – об’єднання великої групи учнів для тривалої (кілька років) регулярної роботи з біології. Виростає товариство, як правило, з *гурткової* роботи, комплектується з учнів різних вікових груп, переважно старших класів. Товариство є важливою ланкою профорієнтаційної роботи в школі. Наприклад, існує товариство любителів біології, краєзнавче товариство, товариство любителів математики, фізики, хімії, музики тощо.

Мета УНТ – широке залучення учнів до наукової діяльності. У роботі товариства може брати участь значна кількість старшокласників, хоча і не всі вони будуть його членами. Завдання членів УНТ – пропаганда наукових знань

серед учнів школи. План роботи біологічного товариства повинен бути перспективним, розрахованим на кілька років.

На відміну від гуртка чи клубу, товариство спрямовує діяльність старшокласників на *поглиблене* вивчення теоретичних питань, на ознайомлення з досягненнями і проблемами науки.

Робота УНТ має два таких основних напрямки:

1. Робота школярів у секціях (кількість секцій і тематику роботи затверджує рада УНТ).

2. Пропаганда наукових знань серед учнів школи та населення.

Для організації біологічного товариства в школі потрібно вивісити яскраве оголошення про початок роботи. Перші члени вступають у товариство на основі свого особистого бажання і рекомендації вчителя біології. (Пізніше питання про прийом в товариство повинні вирішувати самі учні.)

Біологічні товариства мають у своєму складі секції з вивчення окремих досягнень біології, редакційну колегію для випуску стінгазет, а іноді й журналів з різноманітною біологічною тематикою. Доведено, що такі товариства при правильній організації роботи охоплюють значну кількість учнів і через те мають можливість створювати значний актив для організації різноманітних форм роботи.

Організаційно товариство оформлюється на загальних зборах, які проводить учитель біології. Він знайомить присутніх з метою і завданнями товариства. Попередньо проводиться конкурс на кращу назву УНТ, його девіз, значок і емблему, гімн. На зборах детально обговорюється проект статуту товариства, його назва, девіз та інші атрибути, а також обираються керівні органи та редколегія. Проект статуту може складати актив гуртка під керівництвом учителя біології. Витяг з нього необхідно помістити в кабінеті біології на інформаційній дошці УНТ. У статуті варто відобразити також ритуал посвяти в члени товариства.

Органом управління товариства є загальні збори, які проводять не частіше 2-3 разів на рік. На загальних зборах заслуховують звіт голови ради товариства.

У період між загальними зборами їх функцію виконує рада товариства, яку обирають на загальних зборах на один рік. Складається вона з 5-7 осіб. Очолює раду товариства голова. До її складу входять заступник голови, голови секцій, відповідальний секретар, головний редактор, консультанти (вчителі, викладачі), а також почесні члени товариства. Рада планує й очолює роботу товариства в цілому. Вона готує пленарні засідання, обговорює організаційні питання, проводить біологічні вечори та свята, олімпіади, диспути, конференції і т.д. На *засіданнях ради*, що відбуваються не частіше одного разу на місяць, заслуховують періодичні інформації голів секцій, розробляються загальні заходи, скажімо, підготовка до конференції чи ювілейного вечора, олімпіади або зустрічі з почесними членами товариства; затверджують плани роботи секцій тощо.

Голова і заступник здійснюють загальне керівництво і контроль за роботою секцій, підтримують зв'язок із учителями, бібліотекою, запрошують гостей на пленарні засідання і т.д.

Секретар веде облік відвідуваності загальних зборів, щоденник товариства, оформляє прийом нових членів.

Голови разом з керівництвом розробляють, а потім впроваджують у життя плани роботи своїх секцій.

Редактори відповідають за зміст, оформлення і вчасний випуск газет і радіогазет. *Президія* звітує про роботу товариства один-два рази в рік на загальних зборах. Загальні збори скликаються не тільки для заслуховування звіту про роботу товариства, але й для обрання керівних органів, почесних членів, внесення змін у статут і прийому нових членів, перевірки виконання плану роботи.

Товариству потрібно відразу налагодити зв'язки з науковими установами, вузами, музеями, що дозволить залучати науковців для виступів, консультацій, а учнів – до наукової роботи.

На загальних зборах членам товариства вручають облікову картку, а в деяких товариствах – ще й значок. Усі ці атрибути вносять у діяльність об'єднання елементи романтики.

Створенню певного романтичного настрою, який відповідає віку членів УНТ, може сприяти також назва товариства і девіз його членів.

Квиток члена товариства – документ, що засвідчує належність учня до організації. Він дисциплінує учня.

Квиток може мати **два ступені**:

- право на квиток першою ступеня має кожен член товариства,
- другого – відмінник, який виконав певний об'єм роботи з високими оцінками й має стаж роботи в гуртку (не менше двох років).

Квиток другого ступеня надає власникові можливість бути учасником будь-якою позакласного заходу товариства, йому надаються переваги при комплектуванні груп у походи, визначенні учасників біологічних конференцій. Якщо гуртківець має відзнаки, то може отримати квиток другого ступеня раніше, ніж через два роки роботи в гуртку.

Картка члена товариства – основний документ його діяльності. Вона зберігається в справах ради товариства і може видаватись учневі для показу батькам чи класному керівникові. Картка потрібна не просто для обліку, а є тим критерієм оцінки роботи учня, який часто необхідний для вручення квитка другого ступеня, при виборі учасників конференцій, зльотів, екскурсій. Дані, які необхідно занести до картки: ППП, клас, час вступу в товариство, секція, посада, виконана робота, відгук наукового керівника. Картка і квиток можуть бути об'єднані, тоді документ матиме вигляд квитка з додатком.

Члени товариства можуть мати однакову форму для походів, наприклад картаті сорочки та сині джинси.

Товариство обов'язково має ділитись на секції, але не більше ніж на три-п'ять, щоб вчителю було зручно ними керувати, інакше до роботи в товаристві потрібно буде залучати ще одного учителя.

Секціям товариств надається право мати в своєму складі, крім почесних та дійсних членів, ще й кандидатів. Дійсні члени товариства і кандидати, в тому числі й обрані до керівних органів, повинні працювати безпосередньо в одній із секцій.

Секцію товариства очолює **голова** – авторитетний, ерудований і сумлінний учень. Голову звичайно підбирають з **активу біологічного гуртка**. Голова й секретар секції товариства ведуть облік роботи, фіксують в облікових картках виконані дійсними членами й кандидатами завдання. Крім того, секретар секції веде протоколи, голова – бере участь у роботі правління товариства.

Робота всередині секцій будується за типом біологічного гуртка. Щомісяця проводяться теоретичні і практичні заняття. На теоретичних заняттях заслуховуються повідомлення членів секцій, реферативні доповіді, зачитуються уривки біографічної літератури, демонструються відеофільми, здійснюють підготовку до пленарних засідань і т.д. На практичних заняттях організуються екскурсії, походи, виготовляються наочні прилади, тематичні альбоми та ін.

Секції товариства нестабільні, вони можуть вільно утворюватись і зникати залежно від наявності симпатиків.

На базі кількох товариств організовується асоціація. *Асоціація товариств* – міжшкільне об'єднання, метою якого є поєднання зусиль шкільних товариств одного або кількох міст чи районів.